

พลวัตการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการค้าของประเทศไทยในบริบทการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการค้าโลก

Dynamics of Changing Thailand's Trade Structure in the Context of Changing World Trade Structure

สมพจน์ วรรณนุช

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและการค้าของโลกเกิดจากการเติบโตของห่วงโซ่อุปทานข้ามประเทศและภูมิภาคของโลก มีความเจริญทางเศรษฐกิจกระจายไปในประเทศต่างๆ การเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาใหม่ทำให้มีระดับการพัฒนาเข้าใกล้ประเทศพัฒนาเก่า และเกิดโครงข่ายการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิด การพึ่งพาการค้าต่างประเทศในสัดส่วนสูงทำให้พลวัตการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกมีอิทธิพลใกล้ชิดกับเศรษฐกิจไทย การศึกษาการเปลี่ยนแปลงบริบทแวดล้อมทางการค้าของโลกและประเทศไทยและข้อมูลการค้าสำหรับงานวิจัยเพื่อพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและการค้าของประเทศไทยแสดงให้เห็นฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลความมั่นคงจากหลากหลายของรายการสินค้าส่งออกและนำเข้า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประเทศคู่ค้าเกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประเทศคู่ค้าของโลก และสินค้าไทยมีความสำคัญในตลาดโลกจากการเติบโตของการค้าส่งออกของประเทศไทยในอัตราสูงกว่าการเติบโตของการค้าของโลก และนโยบายเปิดประตูความร่วมมือระหว่างประเทศ โครงสร้างการค้าของประเทศไทยมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อยพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและการค้าของโลก และการมีบทบาทในห่วงโซ่อุปทานของโลกช่วยลดทอนความผันผวนของเศรษฐกิจและการค้าของโลกออกจากเศรษฐกิจภายในประเทศ

คำสำคัญ การค้าต่างประเทศของไทย โครงสร้างการค้าโลก ห่วงโซ่อุปทานข้ามประเทศ บทบาทของประเทศไทยในห่วงโซ่อุปทานของโลก ความสำคัญสินค้าไทยมีในตลาดโลก

Abstract

Change in structure of world economy and trade emerges out of the growth of supply chain across nations and regions of the world. Economic growth has been experienced in broad countries. Rapid growth of emerging market economies (EMEs) resulted in greater convergence of developing and developed worlds. Close economic interdependence network has been strengthened. As for Thailand, high ratio of trade dependence can bear strong influence on domestic economy. A review of changes in context of world as well as Thailand trade and study of trade data for the research to project future structural change for Thai economy and trade reveals diversification of export and import trade items of Thailand as the source of trade stability. Change in the structure of trading partners has taken place in parallel with change in structure of world trade counterparts. Thai export items has gain importance in world market as a result of Thailand's outward looking policies and more rapid growth of Thai exports than growth of world trade as a whole. Thailand trade structure tends to change at least in parallel with change in structure of world economy and trade. Thailand's active role in global supply chain has isolated fluctuation impacts away from Thai economy.

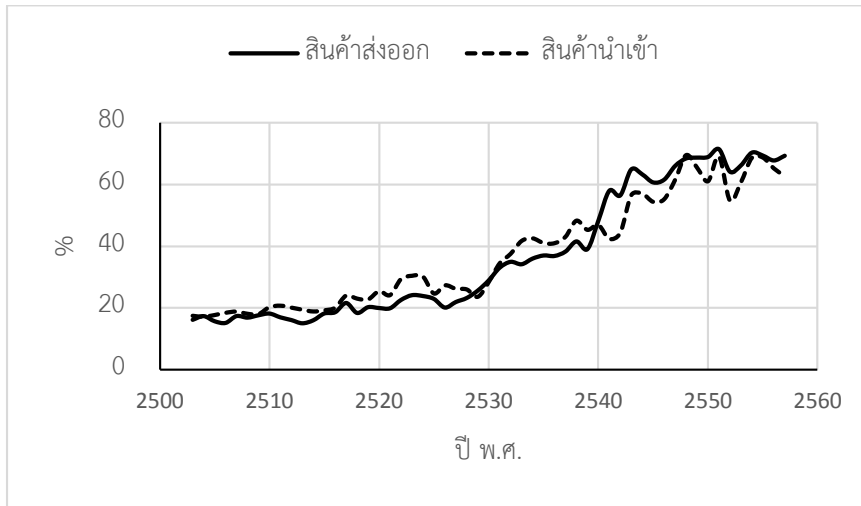
Keywords: Thailand's foreign trade; Structure of world trade; Global supply chain; Thailand's role in global supply chain; Importance of Thailand's exports in world market

1. บทนำ

การค้าต่างประเทศเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นสำหรับเศรษฐกิจไทย แสดงใน **ภาพ 1** อัตราส่วนระหว่างมูลค่าสินค้าส่งออกกับผลผลิตมวลรวมในประเทศมีค่าเพิ่มขึ้นจากค่าเฉลี่ย ร้อยละ 16.3 ในช่วงปี พ.ศ. 2503-2507 เป็นค่าสูงสุด ร้อยละ 71 ในปี พ.ศ. 2551 และมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 67.8 ระหว่าง ปี พ.ศ. 2552 – 2557 และอัตราส่วนระหว่างมูลค่าสินค้านำเข้ากับผลผลิตมวลรวมในประเทศมีค่าเพิ่มขึ้นจากค่าเฉลี่ย ร้อยละ 17.8 ในช่วงปี พ.ศ. 2503-2507 เป็นค่าสูงสุด ร้อยละ 69.45 ในปี พ.ศ. 2548 และมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 63.4 ระหว่าง ปี พ.ศ. 2552 – 2557 พลวัตดังกล่าวทำให้การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกเป็นปัจจัยกำหนดภาวะเศรษฐกิจไทยที่มีน้ำหนักสำคัญ

ในระยะเวลา 70 ปีหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดในปี พ.ศ. 2488 จนถึง พ.ศ. 2558 เศรษฐกิจโลกได้พลัการขับเคลื่อนจากการค้าต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะเผชิญกับภาวะผันผวนในบางช่วงเวลา

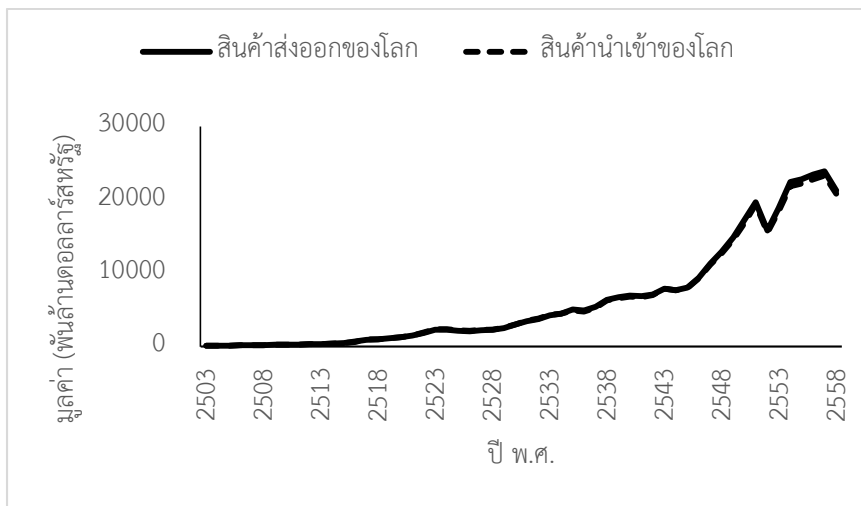
แสดงใน **ภาพ 2** ระหว่าง พ.ศ. 2503 ถึง พ.ศ. 2558 สินค้าส่งออกของโลกมีมูลค่าเพิ่มขึ้น 135 เท่า ในขณะที่สินค้านำเข้าเพิ่มขึ้น 131 เท่า

ภาพ 1 อัตราส่วนระหว่างมูลค่าสินค้าส่งออกรับกับผลผลิตมวลรวมในประเทศ และอัตราส่วนระหว่างมูลค่าสินค้านำเข้ากับผลผลิตมวลรวมในประเทศ ของประเทศไทย พ.ศ. 2503 – 2557

ที่มา สร้างจากข้อมูลของธนาคารโลก World Bank 2018. World Development Indicators.

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>

ภาพ 2 มูลค่าการค้าต่างประเทศของโลก พ.ศ. 2503-2558 (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา สร้างจากข้อมูลของธนาคารโลก World Bank 2018. World Development Indicators.

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>

ระหว่างปี พ.ศ. 2503 ถึง 2551 การค้าส่งออกของโลกมีอัตราขยายตัวต่อเนื่องในอัตราร้อยละ 10.6 ต่อปี แต่ในปี พ.ศ. 2552 มีอัตราขยายตัวติดลบร้อยละ -19.5 จากวิกฤติการณ์ทางการเงิน (Subprime) ในสหรัฐอเมริกา

(Shelburne 2010; UNCTAD 2010) และระหว่างปี พ.ศ. 2555 ถึง 2557 มีอัตราขยายตัวในอัตราต่ำระหว่างร้อยละ 0.47 ถึงร้อยละ 2.67 และในปี 2558 มีอัตราขยายตัวติดลบในอัตราร้อยละ -18.33 จากสถานการณ์น้ำมันราคาตกต่ำในปี พ.ศ. 2557 (UNCTAD 2017) ในทำนองเดียวกันระหว่างปี พ.ศ. 2503 ถึง 2551 การค่านำเข้าของโลกมีอัตราขยายตัวต่อเนื่องในอัตราร้อยละ 10.5 ต่อปี แต่ในปี พ.ศ. 2552 มีอัตราขยายตัวติดลบร้อยละ 19.8 และระหว่างปี พ.ศ. 2555 ถึง 2557 มีอัตราขยายตัวในอัตราต่ำ ระหว่างร้อยละ 0.6 ถึงร้อยละ 2.63 และในปี 2558 มีอัตราขยายตัวติดลบในอัตราร้อยละ -17.87

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการค้าโลกทำให้การค้าสินค้าขึ้นปฐุมจากภาคเกษตรและวัตถุดิบอาหารมีความสำคัญน้อยลง และสินค้าอุตสาหกรรม อิเลคทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ สินค้าเทคโนโลยีขั้นสูง มีความสำคัญเป็นองค์ประกอบหลัก และทำให้เศรษฐกิจของ บราซิล รัสเซีย อินเดีย และ สาธารณรัฐประชาชนจีน (BRIC) เติบโตเป็นประเทศพัฒนาใหม่ขนาดใหญ่ที่มีน้ำหนักสำคัญในเศรษฐกิจและการค้าของโลก และเป็นคู่แข่งของประเทศพัฒนาเดิม (O'Neill and Terzi 2014)

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดแนวโน้มของการค้าของประเทศไทย จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงบริบทของเศรษฐกิจและการค้าของโลก บทบาทของประเทศไทยในเศรษฐกิจและการค้าของโลก และดัชนีความสามารถในการแข่งขันของสินค้ารายการต่างๆ เพื่อประเมินอิทธิพลของเศรษฐกิจโลกต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย และการค้นหานโยบายส่งเสริมการค้าในบริบทการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการค้าของโลก

2. ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงบริบทการค้าโลก

ปัจจัยส่งเสริมการค้า การเปลี่ยนผ่าน และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของโลกจากทศวรรษที่ 1960 ถึง ต้นศตวรรษที่ 21 ส่วนที่ 1 ได้แก่ การขยายตัวของห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งเกิดจากการปรับตัวในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในประเทศพัฒนาคู่ขนานไปกับการแข่งขันในด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และคุณภาพของสินค้า ซึ่งมีความแตกต่างกัน้อยลงตามกาลเวลา จากการเรียนรู้ และการแพร่ของความรู้ (UNCTAD 2016) การขยายตัวของห่วงโซ่อุปทานเกิดจากระบบการผลิตในรูปแบบบริษัทข้ามชาติ (Transnational Corporation—TNCs) ซึ่งมีการผลิตทั้งสินค้าประกอบสำเร็จรูปและการผลิตชิ้นส่วนกระจายไปยังประเทศกำลังพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์แรงงานที่มีอัตราค่าจ้างต่ำ สิทธิประโยชน์ด้านการส่งเสริมการลงทุน และเพื่อลดภาระความรับผิดชอบด้านสวัสดิการแรงงานและสิ่งแวดล้อม (IMF 2011; UNCTAD 2012a; Agnes 2013; WTO 2013) ปัจจัยดึงดูดในประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ อุปทานแรงงานที่มีการศึกษามีจำนวนมากทำให้ค่าจ้างแรงงานมีอัตราต่ำ (Farrell et al. 2005) ความนิยมใช้มาตรการลดหย่อนภาษีเพื่อการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ (Sullivan 2008) การกำกับดูแลมาตรฐานสวัสดิการแรงงาน และมาตรฐานสิ่งแวดล้อมมีน้ำหนักน้อยกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Doh 2005)

การขยายตัวของห่วงโซ่อุปทานที่ครอบคลุมที่ตั้งในภูมิภาคของโลกอย่างกว้างขวาง (Global supply chain) ทำให้การค้าต่างประเทศของโลกระหว่างประเทศพัฒนาเก่ากับประเทศพัฒนาใหม่ และระหว่างประเทศพัฒนาใหม่ด้วยกันเอง มีอัตราเติบโตสูงกว่าผลผลิตมวลรวมในประเทศของโลก เพราะองค์ประกอบค่าจ้างแรงงานในผลผลิตมวลรวมในประเทศมีมูลค่าต่ำจากการใช้ประโยชน์แรงงานราคาถูก

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระจายการผลิตภาคอุตสาหกรรมไปยังประเทศกำลังพัฒนาส่วนที่ 2 ได้แก่ ความต้องการกระจายความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ความมั่นคง นโยบายเศรษฐกิจและการค้า และภัยธรรมชาติ ซึ่งได้ประโยชน์จากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง ซึ่งช่วยให้การสื่อสารและการขนส่งมีต้นทุนลดลงได้มาก

ปัจจัยส่วนที่ 3 ได้แก่ วิวัฒนาการของการเคลื่อนไหวเชิงสถาบันของหน่วยงานรัฐในการแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อคิดค้นวิธีการลดอุปสรรคกีดขวางทางการค้าและการลงทุน (Bhagwati et al. Eds. 2016) ทำให้มีการเปลี่ยนผ่านจากแกตต์ (GATT [General Agreements on Tariffs and Trade]) ซึ่งกำเนิดในปี พ.ศ. 2491 ไปสู่องค์การการค้าโลก (WTO [World Trade Organization]) ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งเกิดจากความตกลง Marrakesh ในปี พ.ศ. 2537 (United Nations [Treaty Series] 1995; รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ 2552) จากการลงนามของ 123 ประเทศทำให้เกิดเวทีการเจรจาการค้าและการส่งเสริมการลงทุนทั้งในระดับพหุภาคี และ ทวิภาคี และเกิดการรวมกลุ่มเพื่อเปิดเสรีทางการค้าโดยเริ่มต้นจากกลุ่มเล็กและขยายเป็นความร่วมมือระหว่างกลุ่มเล็กเป็นกลุ่มความร่วมมือขนาดใหญ่ และเกิดการใช้สิทธิประโยชน์พิเศษทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนข้ามประเทศเป็นเครื่องมือในสร้างมิตรภาพ ความมั่นคง และการแพร่อิทธิพลทางการเมือง

นับจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองมีความก้าวหน้าของความร่วมมือทางเศรษฐกิจซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ (IMF 2011) ได้แก่ (1) การเปิดเสรีทางการค้า (Trade liberalization) เปิดโอกาสให้มีการลงทุนกระจายในประเทศและภูมิภาคต่างๆของโลก (2) การสะสมความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Vertical specialization) จากการขยายห่วงโซ่การผลิตในแนวดิ่งข้ามประเทศและภูมิภาค และ (3) เศรษฐกิจของประเทศพัฒนาใหม่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงและมีระดับรายได้และการพัฒนาเข้าใกล้ประเทศอุตสาหกรรม (Income convergence)

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเกิดจากความต้องการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างประเทศกำลังพัฒนากับบรรษัทข้ามชาติ เป็นผลให้ความเจริญและการพัฒนาเศรษฐกิจกระจายไปในภูมิภาคต่างๆของโลก ซึ่งลดภาวะกดดันของอัตราค่าจ้างและการจ้างงานในประเทศพัฒนาเก่า ซึ่งเป็นผลให้ผลผลิตมวลรวมในประเทศในภาพรวมของโลกมีสัดส่วนของรายได้จากแรงงานเล็กลง แต่มีสัดส่วนของกำไรของผู้ประกอบการสูงขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยซ้ำเติมให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างภาคแรงงานกับภาคเจ้าของทุนในภาพรวมของโลก (UNCTAD 2012b)

ผลต่อเนื่องจากความเหลื่อมล้ำดังกล่าว ได้แก่ ความสุขของกำลังซื้อและการใช้จ่าย เป็นผลให้การใช้จ่ายให้ความสำคัญกับสินค้าอาหารและสินค้าจำเป็น ทำให้เกิดภาวะสุขของการใช้จ่ายในสินค้าฟุ่มเฟือยในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อเป็นวัฏจักรในระยะยาว และเกิดการชะลอตัวของการเจริญเติบโตของผลผลิตมวลรวมในประเทศในระยะยาว

ในภาพรวมของโลกอัตราส่วนระหว่างมูลค่าสินค้าส่งออกกับผลผลิตมวลรวมในประเทศมีค่าเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 12.3 ในปี พ.ศ. 2503 เป็นร้อยละ 30.8 ปี พ.ศ. 2551 และร้อยละ 29.3 ในปี พ.ศ. 2558

การค้าภายในอุตสาหกรรม (Intra-industry trade) ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 21 (UNCTAD 2013c; UNCTAD 2014; World Trade Report 2014; Bhagwati et al. 2016) ประกอบด้วยการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมต้นน้ำ (Upstream) จากประเทศพัฒนาแล้วซึ่งมีส่วนประกอบของสินค้านำเข้าน้อย ไปยังอุตสาหกรรมปลายน้ำ (Downstream) ในประเทศพัฒนาใหม่ (EMEs [Emerging Market Economies]) การค้าในแนวตั้งเป็นกลไกสร้างเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนและเศรษฐกิจโลก ซึ่งเกิดจากภาวะใกล้สมดุลระหว่างการส่งออกและการนำเข้าของประเทศต่างๆ

3. การเติบโตของการค้าของประเทศไทย

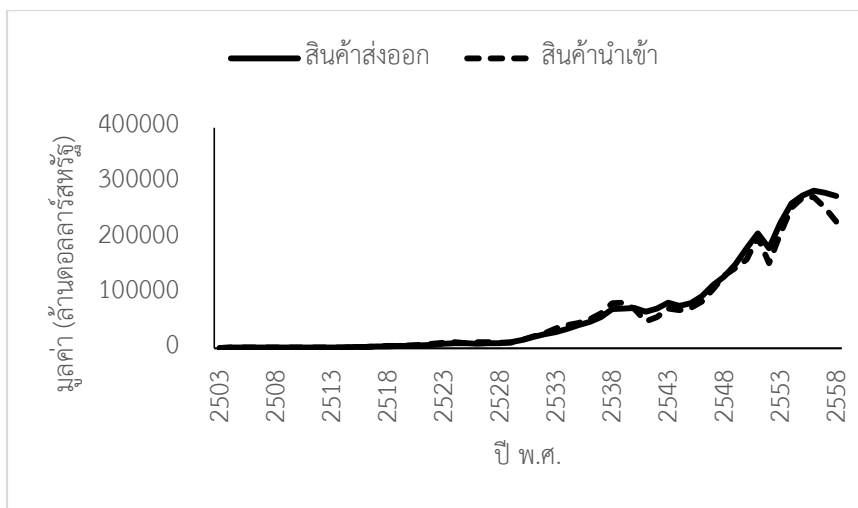
ระหว่างปี พ.ศ. 2503 ถึง 2556 สินค้าส่งออกของประเทศไทยเติบโตในอัตราร้อยละ 12.9 ต่อปี ทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น 642.4 เท่า และสินค้านำเข้าของประเทศไทยเติบโตในอัตราร้อยละ 12.7 ต่อปี ทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น 570.8 เท่า แสดงใน **ภาพ 3** ในปี พ.ศ. 2556 และ 2558 มีการส่งออกลดลงร้อยละ -2.41 และร้อยละ -1.16 ตามลำดับ และมีการนำเข้าลดลงติดต่อกันจากปี พ.ศ. 2556 ถึง 2558 ร้อยละ -1.65 ร้อยละ -3.31 และร้อยละ -6.72 ตามลำดับ แสดงใน **ตาราง 1** ตามภาวะผันผวนของการค้าโลก

ตาราง 1 มูลค่าการค้าของประเทศไทย พ.ศ. 2545 – 2558 (ล้านบาท)

ปี	สินค้าส่งออก	เปลี่ยนแปลง (%)	สินค้านำเข้า	เปลี่ยนแปลง (%)	ดุลการค้า
2545	2,917,709		2,752,418		165,291
2546	3,320,168	13.79	3,138,589	14.03	181,579
2547	3,867,224	16.48	3,801,067	21.11	66,158
2548	4,431,016	14.58	4,754,025	25.07	-323,009
2549	4,930,194	11.27	4,942,921	3.97	-12,727
2550	5,296,507	7.43	4,869,884	-1.48	426,623
2551	5,850,777	10.46	5,962,482	22.44	-111,706

ปี	สินค้าส่งออก	เปลี่ยนแปลง (%)	สินค้านำเข้า	เปลี่ยนแปลง (%)	ดุลการค้า
2552	5,194,445	-11.22	4,601,982	-22.82	592,463
2553	6,113,204	17.69	5,856,591	27.26	256,612
2554	6,707,852	9.73	6,982,728	19.23	-274,876
2555	7,078,262	5.52	7,786,132	11.51	-707,870
2556	6,907,493	-2.41	7,657,345	-1.65	-749,852
2557	7,304,899	5.75	7,403,898	-3.31	-98,999
2558	7,220,348	-1.16	6,906,118	-6.72	314,231

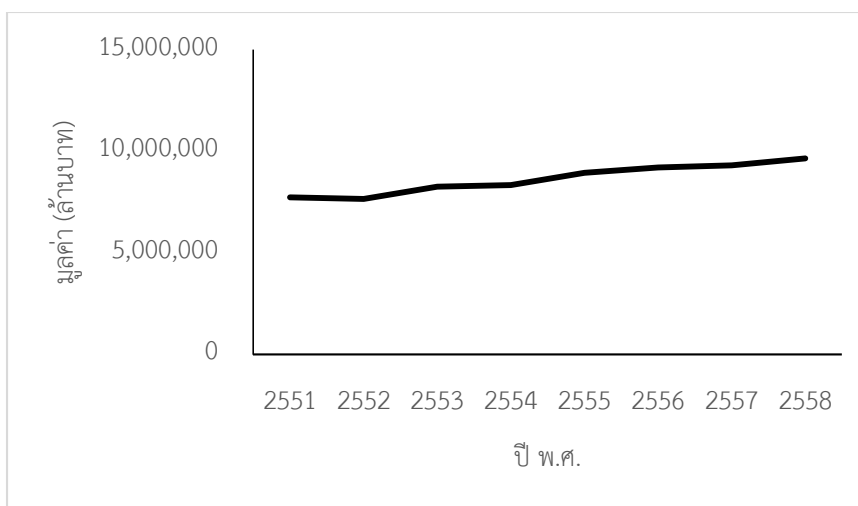
ที่มา ผู้วิจัย สร้างจากรายงานข้อมูลการค้ากระทรวงพาณิชย์ จากข้อมูลกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

ภาพ 3 มูลค่าการค้าของประเทศไทย พ.ศ. 2503 – 2558 (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา ผู้วิจัย สร้างจากข้อมูลของธนาคารโลก World Bank 2018. World Development Indicators.

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>

ภาพ 4 ผลผลิตมวลรวมในประเทศที่แท้จริงของประเทศไทย

ที่มา สร้างจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาวะผันผวนของการค้าของประเทศไทยตามการค้าของโลกในปี พ.ศ. 2556 ถึง 2558 ประกอบด้วยภาวะตกต่ำพร้อมกันทั้งด้านสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้า จึงทำให้มีส่วนต่างคงที่หรือใกล้เคียงภาวะคงที่ระหว่างสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้า จึงทำให้การเติบโตของผลผลิตมวลรวมในประเทศไม่ได้รับผลกระทบจากภาวะผันผวนของสินค้าส่งออก แสดงใน ตาราง 1 และ ภาพ 4 นับเป็นปรากฏการณ์ของห่วงโซ่อุปทานข้ามประเทศที่เป็นข้อสังเกตของรายงานต่างๆเกี่ยวกับอัตราเติบโตของการค้าสูงกว่าอัตราเติบโตของผลผลิตมวลรวมในประเทศของโลก (Riad et al. 2012; Ghibutiu 2013; WTO 2014) เช่นสินค้าส่งออกประกอบชิ้นสำเร็จรูปในประเทศไทยใช้ชิ้นส่วนนำเข้าจากต่างประเทศ ในภาวะที่เศรษฐกิจโลกซบเซาปริมาณส่งออกลดลงทำให้นำเข้าชิ้นส่วนลดลงเป็นสัดส่วนกัน ผลกระทบต่อประเทศไทยคือมูลค่าเพิ่มซึ่งประกอบด้วยค่าจ้างแรงงาน กำไรของผู้ประกอบการ และภาษีทางอ้อม ลดลง ซึ่งจะทำให้ผลผลิตมวลรวมในประเทศลดลง แต่หากมูลค่าเพิ่มมีสัดส่วนน้อยเทียบกับมูลค่าผลผลิตสินค้าเพราะหลายประเทศแบ่งปันมูลค่าเพิ่มจากการเป็นส่วนประกอบของการผลิตสินค้าซึ่งประกอบกันเป็นส่วนย่อยของห่วงโซ่อุปทานข้ามประเทศจึงทำให้ผลผลิตมวลรวมในประเทศเสียหายน้อยเทียบกับมูลค่าส่งออกสินค้าและมูลค่านำเข้าชิ้นส่วนของสินค้า ปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้มูลค่าการค้าดูผันผวนมากแต่ผลผลิตมวลรวมในประเทศเสียหายน้อย ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ การแข่งขันด้านราคาสินค้าเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเทศที่เป็นส่วนย่อยของห่วงโซ่อุปทานได้ส่วนแบ่งมูลค่าเพิ่มน้อยลง และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์อย่างรวดเร็วอำนวยความสะดวกให้ระบบการผลิตใช้ปัจจัยทุนทดแทนแรงงานในสัดส่วนสูงขึ้นในขณะที่ยกการข้ามชาติถ่ายเทผลกำไรออกนอกประเทศและเหลือส่วนต่างส่วนน้อยสำหรับแรงงานของประเทศที่เป็นส่วนย่อยของห่วงโซ่อุปทานข้ามประเทศ

4. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและความหลากหลายของสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าของประเทศไทย

การค้าของประเทศไทยปราศจากการกระจุกตัว แต่มีความหลากหลายของสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าเกิดจากการเติบโตของสินค้าอุตสาหกรรมในอัตราสูงทำให้มีความสำคัญล้าหน้ากว่าสินค้าเกษตรและสินค้าขั้นปฐม ข้อมูลความละเอียดระดับ 2 หลัก ได้แก่ หลัก 01 – 99 ของสินค้าส่งออกบางรายการที่สำคัญของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2545 - 2558 แสดงในภาคผนวก ตาราง 4 และสินค้านำเข้าบางรายการที่สำคัญ ปี พ.ศ. 2545 – 2558 แสดงใน ตาราง 5

สินค้าส่งออกรายการสำคัญ และมีอัตราเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ได้แก่ ธัญพืช 10 (KG) Cereals เนื้อสัตว์ และสินค้าประมง 16 (KG) Preparations of meat, of fish or of crustaceans, molluscs or other aquatic invertebrates น้ำมันดิบ 27 () Mineral fuels, mineral oils and products of their distillation;

bituminous substances; mineral waxes สารเคมีอินทรีย์ 29 () Organic chemicals สินค้าพลาสติก 39 (KG) Plastics and articles thereof สินค้ายางพาราและผลิตภัณฑ์ 40 () Rubber and articles thereof อัญมณีและเครื่องประดับ 71 () Natural or cultured pearls, precious or semi-precious stones, precious metals, metals clad with precious metal, and articles thereof ; imitation jewellery ; coin สินค้าเหล็กและเหล็กกล้า 73 () Articles of iron or steel สินค้าเครื่องจักรกล 84 () Nuclear reactors, boilers, machinery and mechanical appliances ; parts thereof สินค้าเครื่องจักรไฟฟ้า 85 () Electrical machinery and equipment and parts thereof; sound recorders and reproducers, television image and sound recorders and reproducers, and parts and accessories of such articles ยานยนต์ 87 () Vehicles other than railway or tramway rolling-stock, and parts and accessories thereof อุปกรณ์กล้องถ่ายรูป และสายตา 90 () Optical, photographic, cinematographic, measuring, checking, precision, medical or surgical instruments and apparatus; parts and accessories thereof

สินค้านำเข้ารายการสำคัญ และมีอัตราเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ได้แก่ น้ำมันดิบ 27 () Mineral fuels, mineral oils and products of their distillation; bituminous substances; mineral waxes สารเคมีอินทรีย์ 29 () Organic chemicals สินค้าพลาสติก 39 (KG) Plastics and articles thereof เหล็กและเหล็กกล้า 72 (KG) Iron and steel สินค้าทำจากเหล็กและเหล็กกล้า 73 () Articles of iron or steel ทองแดง 74 (KG) Copper and articles thereof สินค้าอลูมิเนียม 76 (KG) Aluminium and articles thereof สินค้าเครื่องจักรกล 84 () Nuclear reactors, boilers, machinery and mechanical appliances ; parts thereof เครื่องจักรไฟฟ้า อุปกรณ์ความบันเทิงในบ้าน 85 () Electrical machinery and equipment and parts thereof; sound recorders and reproducers, television image and sound recorders and reproducers, and parts and accessories of such articles ยานยนต์ 87 () Vehicles other than railway or tramway rolling-stock, and parts and accessories thereof สินค้าเกี่ยวกับอากาศยาน 88 () Aircraft, spacecraft, and parts thereof สินค้าเกี่ยวกับกล้อง สายตา เครื่องวัด 90 () Optical, photographic, cinematographic, measuring, checking, precision, medical or surgical instruments and apparatus; parts and accessories thereof

เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการค้าในระยะยาว 3 ระยะจากข้อมูลจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-output table) ในปี พ.ศ. 2518 สินค้าส่งออกที่เป็นสินค้าเกษตรและสินค้าขั้นปฐม (สาขา 001-041) มีสัดส่วนร้อยละ 16.86 สินค้าอุตสาหกรรมและบริการ (สาขา 042-180) มีสัดส่วนร้อยละ 83.13 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2533 สินค้าส่งออกที่เป็นสินค้าเกษตรและสินค้าขั้นปฐม (สาขา 001-041) มีสัดส่วนร้อยละ 3.09 สินค้าอุตสาหกรรมและบริการ (สาขา 042-180) มีสัดส่วนร้อยละ 96.91 เป็น 2 ช่วงแรกที่ สินค้าส่งออกของประเทศไทย พึ่งพิง 3 ตลาดหลัก ได้แก่ อเมริกาเหนือ ประกอบด้วยสหรัฐอเมริกาและแคนาดา กลุ่มประเทศพัฒนาของยุโรป และ

ญี่ปุ่น เปรียบเทียบกับช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2510 ซึ่งเป็นช่วงที่การค้าของโลกเริ่มต้นมีขั้วเศรษฐกิจใหม่ สินค้าส่งออกที่เป็นสินค้าเกษตรและสินค้าขั้นปฐม (สาขา 001-041) มีสัดส่วนร้อยละ 3.37 สินค้าอุตสาหกรรมและบริการ (สาขา 042-180) มีสัดส่วนร้อยละ 96.63

สินค้าส่งออกและนำเข้ารายการสำคัญส่วนใหญ่เป็นสินค้าหมวดเดียวกัน แสดงให้เห็นบทบาทของประเทศไทยในวงจรห่วงโซ่อุปทานข้ามประเทศมีลักษณะเป็นการภายในอุตสาหกรรม

5. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประเทศคู่ค้าของประเทศไทย

โครงสร้างประเทศคู่ค้าของประเทศไทยแสดงใน ตาราง 2 และ ตาราง 3 แสดงให้เห็นพัฒนาการการพึ่งพาเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ BRIC ทำให้เห็นว่าประเทศไทยมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการค้าของโลกซึ่งทำให้เห็นความสามารถในการปรับตัวตามบริบทที่เปลี่ยนแปลง

ตลาดสินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทยยังคงเป็นสหรัฐอเมริกา โดยมีมูลค่าสินค้าส่งออก 811,066 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มากกว่ามูลค่าสินค้าส่งออกไปสาธารณรัฐประชาชนจีน 798,797 ล้านบาทเพียงเล็กน้อย ในขณะที่สินค้าส่งออกไปประเทศในอาเซียนมีมูลค่าสูงในลำดับต้นๆ ได้แก่ มาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐเมียนมาร์ แสดงให้เห็นความสำคัญและความสัมพันธ์ทางการค้าอย่างใกล้ชิดระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกัน และการกระจายของตลาดส่งออกสินค้าเป็นปัจจัยความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

สำหรับตลาดสินค้านำเข้าของประเทศไทยเห็นได้ว่าญี่ปุ่นเคยเป็นตลาดสินค้านำเข้าของประเทศไทยในอดีตจนถึงปี พ.ศ. 2556 แต่สินค้านำเข้าจากประเทศ BRIC ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีนมีอัตราเติบโตสูงจนกระทั่งทำให้มีความสำคัญสูงกว่าสินค้านำเข้าจากญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2557 – 2558 สินค้านำเข้าจากประเทศในอาเซียนนับว่ามีมูลค่าสูงในลำดับต้นๆ เช่นเดียวกัน ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เวียดนาม สาธารณรัฐเมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ กัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐเมียนมาร์ แสดงให้เห็นความสำคัญและความสัมพันธ์ทางการค้าอย่างใกล้ชิดระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกัน นอกจากนี้สินค้านำเข้าจากประเทศ BRIC นอกจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้แก่ อินเดีย และบราซิล นับว่ามีมูลค่าสูงในระดับความสำคัญ 21 ประเทศแรก จึงทำให้เห็นว่าประเทศไทยอยู่ในสถานะแข่งขันในกระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการค้าของโลก

ตาราง 2 ประเทศคู่ค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทย (มูลค่า ล้านบาท)

ลำดับที่	ประเทศ	2553	2554	2555	2556	22557	22558
	WORLD	6,113,204	6,707,852	7,067,922	6,901,269	7,302,884	7,218,079

ลำดับที่	ประเทศ	2553	2554	2555	2556	22557	22558
1	U.S.A.	638,813	656,533	703,646	694,063	767,433	811,066
2	CHINA	678,630	791,211	828,324	824,252	806,109	798,797
3	JAPAN	641,904	719,360	723,860	671,278	697,196	675,164
4	HONG KONG	354,818	360,076	404,518	399,046	404,691	399,417
5	MALAYSIA	334,598	373,611	383,133	393,132	409,554	342,452
6	AUSTRALIA	297,088	241,047	301,756	312,598	298,768	329,578
7	VIETNAM	184,463	212,704	199,866	217,303	252,884	300,808
8	SINGAPORE	284,685	343,975	331,236	339,136	334,335	293,453
9	INDONESIA	232,856	303,877	346,087	324,318	305,402	263,244
10	PHILIPPINES	154,906	139,843	150,098	152,386	188,297	202,735
11	INDIA	139,178	156,289	168,810	156,526	180,119	177,860
12	CAMBODIA	74,264	81,239	116,676	128,497	145,413	166,974
13	GERMANY	104,352	113,418	111,320	122,927	145,490	144,518
14	NETHERLANDS	115,283	137,434	128,940	134,089	148,132	143,964
15	LAOS	67,606	83,534	110,418	113,419	129,038	142,847

ที่มา รวบรวมจากข้อมูลของกรมศุลกากร เผยแพร่โดย กระทรวงพาณิชย์ <http://www2.ops3.moc.go.th/>

ตาราง 3 ประเทศคู่ค้านำเข้าสำคัญของประเทศไทย (มูลค่า ล้านบาท)

ลำดับ ที่	ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557	2558
	WORLD	5,856,59 1	6,982,72 8	7,786,12 3	7,657,63 3	7,403,90 5	6,906,07 8
1	CHINA	775,391	930,826	1,160,44 9	1,155,29 6	1,251,52 8	1,403,17 7
2	JAPAN	1,211,47 6	1,288,15 5	1,523,45 7	1,256,04 5	1,154,51 3	1,064,18 0
3	U.S.A.	342,120	408,651	391,398	447,478	474,103	472,026
4	MALAYSIA	343,889	376,183	409,623	406,576	414,464	406,033
5	U. ARAB EMIRATES	280,245	442,470	489,737	532,380	413,321	276,783
6	TAIWAN	218,158	229,012	256,756	232,297	245,005	256,487
7	SINGAPORE	201,897	237,668	244,933	250,732	256,211	242,928
8	S. KOREA	258,537	280,992	281,527	276,979	277,969	239,569
9	INDONESIA	182,215	225,335	252,897	247,113	236,779	223,589
10	GERMANY	148,278	165,161	187,034	187,087	192,327	189,138
11	SAUDI ARABIA	186,337	225,243	257,605	260,162	254,265	167,772
12	SWITZERLAND	166,506	270,893	272,585	283,048	136,168	159,961
13	AUSTRALIA	189,087	242,117	170,200	168,231	176,028	143,446
14	VIETNAM	44,714	61,984	93,359	100,283	127,982	137,848

ลำดับ ที่	ประเทศ	2553	2554	2555	2556	2557	2558
15	MYANMAR	90,000	106,511	114,820	123,691	127,276	121,186

ที่มา รวบรวมจากข้อมูลของกรมศุลกากร เผยแพร่โดย กระทรวงพาณิชย์ <http://www2.ops3.moc.go.th/>

6. ระดับความสำคัญของสินค้าของประเทศไทยในตลาดโลก

ระดับความสำคัญของสินค้าของประเทศไทยในตลาดโลกแสดงให้เห็นความสามารถในการแข่งขัน วิธีวัดระดับความสำคัญของสินค้าส่งออกในตลาดโลกสำหรับสินค้ารายการหนึ่งๆที่ได้รับความนิยม ได้แก่ ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Revealed comparative advantage: RCA) (Balassa 1965) ได้แก่

RCA

$$= \frac{\text{Share of export of commodity } i^{th} \text{ in total exports of a country}}{\text{Share of world export of commodity } i^{th} \text{ in total world exports}}$$

ค่า $RCA > 1$ หมายความว่า สินค้านั้นๆมีสถานะได้เปรียบในการแข่งขัน และ $RCA < 1$ หมายถึงสินค้านั้นๆมีสถานะเสียเปรียบในการแข่งขัน

รายงาน ECFIN economic briefs (Galar 2015) เปิดเผยว่าดัชนี RCA สำหรับสินค้าประเภทที่ใช้การวิจัยเข้มข้น (Research-intensive difficult to imitate goods—DIRG) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เคลื่อนไหวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเวลา ค.ศ. 2006-2013 ในขณะที่ประเทศชั้นนำทางเศรษฐกิจสำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป สูญเสียความได้เปรียบให้กับสาธารณรัฐประชาชนจีน

ปัจจัยบวกสำหรับดัชนี RCA ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงเวลา ค.ศ. 2006-2013 ได้แก่ การทุ่มเทการลงทุนในด้านทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทักษะ การวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ การเจริญเติบโตของการลงทุนในภาคการผลิตที่แท้จริงของต่างประเทศ (Foreign direct investment—FDI) ในสาขาการผลิตที่ใช้ความรู้เข้มข้นและเทคโนโลยีขั้นสูง แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีแนวโน้มที่จะต้องเผชิญกับความเสียเปรียบในด้านสินค้าที่พึ่งพาทรัพยากร

ความได้เปรียบสำหรับสินค้าประเภทที่ใช้การวิจัยเข้มข้น (Research-intensive difficult to imitate goods—DIRG) ของสหภาพยุโรปมีความเข้มข้นน้อยลง แต่ยังคงความได้เปรียบในสินค้าจากการวิจัยเข้มข้นและสินค้าทุน แต่มีแนวโน้มที่จะต้องเผชิญกับความเสียเปรียบในด้านสินค้าที่พึ่งพาทรัพยากร

สหรัฐอเมริกามีความเข้มแข็งน้อยลงคล้ายกับสหภาพยุโรปในด้านสินค้าประเภทที่ใช้การวิจัยเข้มข้น (Research-intensive difficult to imitate goods—DIRG) แต่มีสถานะได้เปรียบดีขึ้นในด้านสินค้าทรัพยากร ซึ่งเกิดจากการทุ่มเทการลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ

ดัชนี RCA แสดงให้เห็นสถานะเศรษฐกิจของรัสเซียด้านการพึ่งพาทรัพยากร และยังไม่มีสัญญาณให้เห็นว่าจะพัฒนาความหลากหลายของสินค้า สินค้าประเภทที่ใช้การวิจัยเข้มข้น (Research-intensive difficult to imitate goods—DIRG) มีสถานะความได้เปรียบลดลง

ในภาพรวมห่วงโซ่มูลค่าเพิ่มของโลก สาธารณรัฐประชาชนจีนมีพัฒนาการจากเดิมเป็นผู้ผลิตประกอบสินค้าสำเร็จรูปที่ใช้ชิ้นส่วนนำเข้ากระจายอยู่ในประเทศอื่นๆ โดยใช้ความได้เปรียบด้านอัตราค่าจ้างแรงงาน ซึ่งทำให้สินค้าส่งออกของสาธารณรัฐประชาชนจีนมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มภายในประเทศน้อย และมีสัดส่วนของมูลค่าเพิ่มของต่างชาติสูง ในภายหลังสาธารณรัฐประชาชนจีนกลายเป็นผู้ผลิตประกอบสินค้าสำเร็จรูปที่มีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มภายในประเทศสูง และมีสัดส่วนของมูลค่าเพิ่มของต่างชาติต่ำ แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างห่วงโซ่มูลค่าเพิ่มของโลกอย่างรวดเร็วจากบทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งพัฒนาความได้เปรียบจากเดิมด้านอัตราค่าจ้างแรงงานเพียงด้านเดียว เป็นความได้เปรียบ 2 ด้าน ได้แก่ (1) ความได้เปรียบจากเดิมด้านอัตราค่าจ้างแรงงาน และ (2) ความได้เปรียบในสินค้าที่เกิดการวิจัยและพัฒนาและความก้าวหน้าทางความรู้เข้มข้น

สำหรับประเทศไทย สินค้าส่งออกที่มีค่าดัชนี RCA มากกว่า 1 ซึ่งแสดงว่ามีความสามารถในการแข่งขันสูงในตลาดโลก มีจำนวนทั้งหมด 34 รายการ แสดงในภาคผนวก ตาราง 6 ซึ่งกระจายจากสินค้าเกษตรไปจนถึงสินค้าอุตสาหกรรม

สินค้าที่มีค่า RCA สูงมาก ได้แก่ สินค้ากลุ่มธัญพืช มูลค่าส่งออก 159,235 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 3.52 สินค้ากลุ่มแป้ง มูลค่าส่งออก 46,910 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 5.92 สินค้ากลุ่มอาหารทะเล มูลค่าส่งออก 202,946 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 10.44 สินค้ากลุ่มน้ำตาล มูลค่าส่งออก 98,560 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 5.59 สินค้ากลุ่มพืชผัก-ผลไม้-ถั่ว มูลค่าส่งออก 74,968 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 2.94 สินค้ากลุ่มอาหารสำเร็จรูปต่างๆ มูลค่าส่งออก 67,137 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 2.47 สินค้ากลุ่มยางและผลิตภัณฑ์ยาง มูลค่าส่งออก 419,734 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 5.73 สินค้ากลุ่มเส้นใยสังเคราะห์ มูลค่าส่งออก 40,113 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 2.35 สินค้าจากดีบุก มูลค่าส่งออก 4,785 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 2.06

สินค้าอุตสาหกรรมส่งออกที่มีมูลค่าสูง ได้แก่ สินค้ากลุ่มเครื่องจักรกล มูลค่าส่งออก 1,270,929 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 1.5 สินค้ากลุ่มเครื่องจักรไฟฟ้า มูลค่าส่งออก 1,004,115 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 0.98 ลดลงจากค่า 1.06 ในปีก่อนหน้า สินค้ากลุ่มยานยนต์ มูลค่าส่งออก 909,643 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 1.57 นอกจากนี้สินค้ากลุ่มอัญมณี มูลค่าส่งออก 371,026 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 1.34 สินค้ากลุ่มผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้า มูลค่าส่งออก 150,750 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีค่า RCA 1.23

7. บทบาทการเคลื่อนไหวของประเทศไทยในเวทีโลก

ประเทศไทยมีส่วนร่วมในเวทีการค้าโลกอย่างเข้มแข็งและกระตือรือร้น (ตรงประเด็นข้าวเที่ยง บก.วิเคราะห์ ประเด็น 2557; อักษรศรี พานิชสาส์น และคณะ 2559; รอน ศิริวันสาธิต มปป.; พระสยาม 2555; ศุภชัย พานิชภักดิ์ 2560; กระทรวงพาณิชย์ 2560) จากความร่วมมือในแง่ดีเรื่อยมาจนถึงองค์การการค้าโลก การใช้ประโยชน์สิทธิประโยชน์ทางการค้าจากประเทศพัฒนา การเจรจาทวีภาคีและพหุภาคี และการรวมกลุ่มในภูมิภาค (ไทยรัฐออนไลน์ 2555; กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ 2557ก; กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ 2557ข) เป็นปัจจัยให้เกิดการเรียนรู้และสะสมประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาในมิติต่างๆ

นอกจากนโยบายด้านการค้าและมาตรการส่งเสริมการลงทุนนั้นแล้วมีความต่อเนื่องในรัฐบาลสมัยต่างๆ (ชยันต์ ต้นติวิศดาการ 2549; คมชัดลึก 2558) เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินงานของภาคเอกชนทั้งด้านผู้ค้า ผู้ลงทุน สถาบันการเงิน (สิทธิกร นิพนยะ 2552; พระสยาม 2555) ทำให้การค้าของประเทศไทยมีส่วนแบ่งที่สำคัญในตลาดโลก

ประเทศไทยเป็นสมาชิกความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) ในปี พ.ศ. 2525 เป็นสมาชิกผู้ก่อตั้งสมาคมอาเซียน (ASEAN) ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2535 มีความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) เป็นสมาชิกกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (เอเปค) (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) เป็นสมาชิกผู้ก่อตั้งองค์การการค้าโลกซึ่งเริ่มปฏิบัติงานในปี พ.ศ. 2538 สรุปรายงานขององค์การการค้าโลก (WTO 2015) นโยบายการค้าของประเทศไทยได้รับการทบทวน 6 ครั้ง ประเทศไทยใช้หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favored Nation Treatment: MFN) กับประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก เป็นภาควิชาของความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้า เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Agreement: ITA) เป็นสมาชิกผู้ก่อตั้งภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศ ประเทศไทยเป็นสมาชิกของเขตการค้าเสรีระดับภูมิภาคหลายแห่งที่ทยอยสรุปการเจรจา ได้แก่ เขตการค้าเสรีอาเซียนกับ จีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ นอกจากนี้ประเทศไทยบรรลุความตกลงการค้าเสรีระดับทวิภาคีกับหลายประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น และมีความตกลงการค้าเสรีบางส่วนกับ อินเดีย และเปรู

8. สรุปและข้อพิจารณาเชิงนโยบาย

เศรษฐกิจของประเทศไทยมีระดับการพึ่งพาการค้าต่างประเทศสูงถึงร้อยละ 70 ซึ่งจะทำให้ความผันผวนของเศรษฐกิจโลกแพร่เข้าสู่เศรษฐกิจไทยได้ง่าย แต่โลกาภิวัตน์และห่วงโซ่อุปทานข้ามประเทศทำให้สินค้าส่งออกของประเทศไทยมีส่วนประกอบของสินค้านำเข้าในสัดส่วนสูง ทำให้ความผันผวนของสินค้าส่งออกเกิดขึ้นพร้อมกับความผันผวนของสินค้านำเข้า ทำให้ส่วนต่างของสินค้าส่งออกลดลงสินค้านำเข้าอยู่ในภาวะคงที่หรือใกล้เคียงภาวะคงที่ ซึ่งทำให้การเจริญเติบโตของผลผลิตมวลรวมในประเทศของประเทศไทยได้รับผลกระทบน้อย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีส่วนร่วมในวงจรห่วงโซ่อุปทานของสินค้าที่มีการค้าในปริมาณมาก ได้แก่ สินค้าหมวดเครื่องจักรกล เครื่องจักรไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานยนต์ เคมีภัณฑ์ และมีความเป็นผู้นำเข้าสำคัญในหมวดสินค้าเดียวกันเช่นเดียวกัน ฐานะของประเทศไทยเช่นนี้เกิดจากนโยบายเปิดประตูความร่วมมือระหว่างประเทศที่ดำเนินต่อเนื่องจากอดีต พร้อมกับนโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ

ประเทศไทยมีอัตราเติบโตของการค้าต่างประเทศสูงกว่าอัตราเติบโตของการค้าของโลกทำให้สินค้าไทยหลายรายการมีความสำคัญในตลาดโลกเพิ่มขึ้น ดัชนีความสามารถในการแข่งขัน (RCA) แสดงให้เห็นว่าสินค้าไทยหลายรายการมีบทบาทสำคัญในตลาดโลก แสดงให้เห็นความสามารถในการแข่งขัน

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการค้าของประเทศไทยเกิดจากความหลากหลายของสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้า ช่วยคุ้มกันระบบเศรษฐกิจไม่ได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงจากความผันผวนที่เกิดขึ้นกับสินค้าบางรายการ

แม้ว่าสินค้าส่งออกหลายรายการสามารถเติบโตอย่างรวดเร็วและล้าหน้าสินค้าอื่นๆ แต่นับว่าโครงสร้างการค้าส่งออกมีความหลากหลายครอบคลุมสินค้าเกษตร ธัญพืช เนื้อสัตว์ อาหารทะเล วัตถุดิบ และอุตสาหกรรมแปรรูปอย่างง่าย ไปจนถึงสินค้าอุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนน้อย เช่น ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย และอุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนมาก ได้แก่ เครื่องจักรกลใช้ในครัวเรือน และเครื่องจักรอุตสาหกรรม เครื่องจักรและอุปกรณ์ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ เคมีภัณฑ์ และอัญมณีและเครื่องประดับ

สินค้าส่งออกหลายหมวดและรายการมีต้นกำเนิดภายในประเทศ ได้แก่ สินค้าเกษตร อาหาร และวัตถุดิบ จึงช่วยให้ประเทศไทยมีความมั่นคงของผลผลิตมวลรวมในประเทศจากการเก็บเกี่ยวมูลค่าเพิ่มในสัดส่วนสูงจากสินค้าเหล่านี้ และมีรายได้กระจายต่อเนื่องไปสู่ผู้ผลิตต้นน้ำอย่างมั่นคง ซึ่งช่วยป้องกันเศรษฐกิจในประเทศจากภาวะผันผวนทางเศรษฐกิจของโลก

ประเทศไทยมีพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางการค้าใกล้ชิดกับกลุ่มประเทศพัฒนาใหม่ประกอบด้วยบราซิล รัสเซีย อินเดีย และ สาธารณรัฐประชาชนจีน (BRIC) พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของโลก ช่วยให้ดำรงฐานะในวงจรห่วงโซ่อุปทานข้ามประเทศ และการค้าและเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง

การดำรงบทบาทมีส่วนร่วมในเวทีเศรษฐกิจและการค้าของโลกอย่างต่อเนื่องเปิดโอกาสให้ประเทศไทยสะสมประสบการณ์ด้านอุตสาหกรรมและบรรยากาศการพัฒนาการค้าภายในอุตสาหกรรม (Intra-industry trade) ซึ่งเกิดจากการพัฒนาเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น และสามารถเก็บเกี่ยวประโยชน์จากการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ 2557ก. บทบาทของไทยในเอเปค. 6 มกราคม 2557.

<http://www.mfa.go.th/business/th/customize/16532.html>

กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ 2557ข. ผลประโยชน์ที่ไทยได้รับจากเอเปค. 6 มกราคม 2557.

<http://www.mfa.go.th/business/th/customize/16532.html>

กระทรวงพาณิชย์ 2560. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เตรียมแสดงศักยภาพประเทศไทยในการประชุมระดับโลก.

12 มกราคม 2560. <https://moc.go.th/index.php/moc-news/2015-10-19-04-33-08/item/7965.html>

คมชัดลึก 2558. ตัวตนและ'จุดยืน'ไทยในเวทีโลก : โลกสาระจีปาละ โดยกวี จงกิจถาวร. 13 ตุลาคม 2558.

<http://www.komchadluek.net/news/scoop/215040>

ชัยนต์ ดันติวิสดาการ 2549. นโยบายการค้าระหว่างประเทศของไทยในช่วงปี 2543 - 2549. เอกสารวิจัยหมายเลข

5. ตุลาคม 2549. ทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). โครงการ WTO Watch (จับกระแสองค์การการค้าโลก)

ตรงประเด็นข่าวเที่ยง บก.วิเคราะห์ประเด็น 2557. ไทยในเวทีการค้าโลก โทรทัศน์ "NOW26" 11 พฤศจิกายน 2557

พระสยาม 2555. คู่มือเศรษฐกิจไทย เชื่อมโยงสู่เศรษฐกิจโลก. ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม - กันยายน 2555

https://www.bot.or.th/Thai/Phrasiam/Documents/Phrasiam_3_2555/05.pdf

ไทยรัฐออนไลน์ 2555. “เสียปืน” ชี้เอเชียมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก. 29 ต.ค. 2555 21:46.

<http://www.thairath.co.th/content/302218> <http://www.thairath.co.th/content/302218>

รอน ศิริวันสานต์ มปป. ประเทศไทยกับองค์กรเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจริยา.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ 2552. จาก GATT สู่ WTO. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภชัย พานิชภักดิ์ 2560. บทบาทไทยในเวทีโลกควรเป็นอย่างไร ท่ามกลางการเมืองโลกที่ร้อนแรง รายการสัมภาษณ์

พิเศษ โดยไหม้ไลน์ สุทธิชัย หยุ่น ทางเนชั่น ทวี. 16 พฤษภาคม 2560

- สิทธิกร นิพนธ์ 2552. การเข้าถึงตลาด (Market Access) ใน รั้งสรรค์ ณะพรพันธุ์และ สมบูรณ์ ศิริประชัย (บรรณาธิการ). กฎกติกา WTO เล่มที่สอง: การเข้าถึงตลาด Market Access. ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา. อักษรศรี พานิชสาส์น จักรกฤษณ์ ดวงพัศตรา ดารารัตน์ อานันทนะสูงศ์ สุชาดา ตั้งทางธรรม วิฑิต วัชรโรบล ฉัตรชัย เลื่อมประเสริฐ สวัสดิ์ คชสารมณี 2559. ไทยในเศรษฐกิจโลก. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิราษ. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิราษ
- Agnes Ghibutiu 2013. The changing landscape of international trade. Romanian Economic and Business Review – Vol. 8, No. 2 <ftp://ftp.repec.org/opt/ReDIF/RePEc/rau/journal/SU13/REBE-SU13-A9.pdf> [Research on 8 August 2016]
- Balassa, B. 1965. Trade Liberalisation and Revealed Comparative Advantage, The Manchester School, 33, 99-123.
- Bhagwati, Jagdish, Pravin Krishna and Arvind Panagariya Eds. 2016. The World Trade System: Trends and Challenges. MIT Press.
- Doh, Jonathan P. 2005. Offshore Outsourcing: Implications for International Business and Strategic Management Theory and Practice. Journal of Management Studies. 42:3 May 2005. 0022-2380
- Farrell, Diana, Martha Laboissière, Jaeson Rosenfeld, Sascha Stürze, and Fusayo Umezawa 2005. The Emerging Global Labor Market: Part II—The Supply of Offshore Talent in Services. McKinsey Global Institute (MGI). McKinsey & Company, Inc.
- Galar, Malgorzata 2015. Has the EU's leading position in global trade changed since the crisis? *ECFIN economic briefs*. Online: Available at http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_briefs/2015/pdf/eb39_en.pdf
- Ghibutiu, Agnes 2013. The Changing Landscape of International Trade. Romanian Economic and Business Review – Vol. 8, No. 2.
- IMF [International Monetary Fund] 2011. Changing Patterns of Global Trade. Prepared by the Strategy, Policy, and Review Department. Online: Available at <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2011/061511.pdf>
- O'Neill, J. and Alessio Terzi 2014. Changing Trade Patterns, Unchanging European and Global Governance. Bruegel Working Paper 2014/02 [http://aei.pitt.edu/50114/1/Changing_trade_patterns,_unchanging_European_and_global_governance_\(English\).pdf](http://aei.pitt.edu/50114/1/Changing_trade_patterns,_unchanging_European_and_global_governance_(English).pdf) [Research on 8 August 2016]

- Riad, Nagwa, Luca Errico, Christian Henn, Christian Saborowski, Mika Saito, and Jarkko Turunen 2012. Changing Patterns of Global Trade. IMF [International Monetary Fund]. Departmental Paper No. 12/01.
- Shelburne, Robert C. 2010. THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS AND ITS IMPACT ON TRADE: THE WORLD AND THE EUROPEAN EMERGING ECONOMIES. UNECE DISCUSSION PAPER SERIES, No. 2010.2 September 2010. Retrieved on October 10, 2017
https://www.unece.org/fileadmin/DAM/oes/disc_papers/ECE_DP_2010-2.pdf.
- Sullivan, Martin A. 2008. U.S. Multinationals Moving Jobs to Low-Tax, Low-Wage Countries. Taxanalysts. <http://www.taxanalysts.org/content/us-multinationals-moving-jobs-low-tax-low-wage-countries>.
- UNCTAD [United Nations Conference on Trade and Development] 2010. International Trade After the Economic Crisis: Challenges and New Opportunities. UNITED NATIONS PUBLICATION. UNCTAD/DITC/TAB/2010/2. Retrieved on October 11, 2017.
http://unctad.org/en/Docs/ditctab20102_en.pdf.
- UNCTAD [United Nations Conference on Trade and Development] 2012a. Development and Globalization: Facts and Figures. Global trade trends, Online: Available at
<http://dgff.unctad.org/chapter1/1.1.html>
- UNCTAD [United Nations Conference on Trade and Development] 2012b. TRADE AND DEVELOPMENT REPORT, 2012. UNITED NATIONS PUBLICATION. UNCTAD/TDR/2012. Online: Available at http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2012_en.pdf
- UNCTAD [United Nations Conference on Trade and Development] 2013. World Investment Report 2013: Global Value Chains: Investment and Trade for Development
http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf [Research on 8 August 2016]
- UNCTAD [United Nations Conference on Trade and Development] 2014. TRADE AND DEVELOPMENT REPORT, 2014: Global governance and policy space for development
http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2014_en.pdf [Research on 8 August 2016]
- UNCTAD [United Nations Conference on Trade and Development] 2016. TRADE AND DEVELOPMENT REPORT, 2016: Structural transformation for inclusive and sustained growth. [Research on 10 October 2017] http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2016_en.pdf
- UNCTAD [United Nations Conference on Trade and Development] 2017. Key Statistics and Trends in International Trade 2016. UNCTAD/DITC/TAB/2016/3. UNITED NATIONS PUBLICATION ISSN

2311-648X. Retrieved on October 11, 2017.

http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditctab2016d3_en.pdf

United Nations 1995. Treaty Series. Vol. 1867, 1-31874.

WTO [World Trade Organization] 2013. World Trade Report 2013: Factors Shaping the Future of World Trade. WTO Publications. Retrieved on October 11, 2017.

https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/world_trade_report13_e.pdf.

World Bank 2018. World Integrated Trade Solution: Revealed Comparative Advantage (RCA) by Country.

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/FRA/StartYear/1994/EndYear/2016/TradeFlow/Export/Indicator/RCA/Partner/WLD/Product/manuf>

World Bank 2018. World Development Indicators.

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>

WTO [World Trade Organization] 2014. World Trade Report 2014: Trade and development: recent trends and the role of the WTO. October 11, 2017.

https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/world_trade_report14_e.pdf

WTO [World Trade Organization] 2015. Trade Policy Review, Report by the Secretariat: Thailand. Trade Policy Review Body. WT/TPR/S/326.